

Základy stavební mechaniky pro architekty

**Úvod do studia předmětu
na Fakultě stavební VŠB-TU Ostrava**

prof. Ing. Martin Krejsa, Ph.D. Katedra stavební mechaniky (228)

místnost: H 405/3
tel.: +420 597 321 303
e-mail: martin.krejsa@vsb.cz
www: <https://profily.vsb.cz/kre13>

Požadavky pro udělení zápočtu:

- minimálně 70 % aktivní účast na cvičení, případná neúčast omluvená
- zpracování příkladů s individuálním zadáním a jejich uznání vedoucím cvičení
- prokázání znalostí procvičované látky formou písemek

Požadavky na složení zkoušky:

- zápočet
- úspěšná písemná zkouška
- ústní zkouška prokazující znalosti probírané látky

Bodové ohodnocení

Zkouška:

Výsledná známka / odpovídající počet bodů:

3 / 51 – 65, **2 / 66** – 85, **1 / 86** – **100**

Maximální bodové ohodnocení u zkoušky

(písemná část / ústní část): **65** (35 / 30)

Minimální bodové ohodnocení u zkoušky

(písemná část / ústní část): **33** (>0 / >0)

Zápočet:

Bodové ohodnocení ve cvičeních: 18 až 35 bodů

Nutná podmínka:

70 % aktivní účast, bez bodového ohodnocení.

Písemky – testy: 11x

8 testů s hodnocením 0-2 body nebo 0-3 body

3 písemky

(musí být uznány, 2 opravné termíny) s bodovým ohodnocením 5 bodů

Nutný počet získaných bodů za písemky: **18 bodů** (maximum **35 bodů**)

1. písemka – Lomený a zakřivený nosník: rovinně lomený nosník v rovinné úloze
2. písemka – Rovinné nosníkové soustavy: spojitý nosník s vloženými klouby
3. písemka – Rovinný kloubový příhradový nosník: zjednodušená styčnicková metoda, průsečná metoda

Příklady s individuálním zadáním: 3x

Nutná podmínka k získání zápočtu bez bodového hodnocení.

1. Lomený a zakřivený nosník: rovinně lomený nosník v rovinné úloze
2. Rovinné nosníkové soustavy: spojitý nosník s vloženými klouby
3. Rovinný kloubový příhradový nosník: zjednodušená styčnicková metoda, průsečná metoda

Doporučená literatura

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

STAVEBNÍ STATIKA I.

Jiří Benda

Ostrava
2005

Benda: Stavební statika I.,
VŠB-TU Ostrava 2005

Doporučená literatura

Kadlčák, Kytýr: Statika stavebních konstrukcí I., VUTIUM Brno 1999

Podklady ke studiu – www katedry 228

Studijní materiály - Fakulta stavební

fast.vsb.cz/228/cs/studium/studijni-materialy/

VŠB TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA | FAKULTA STAVEBNÍ | KATEDRA STAVEBNÍ MECHANIKY

VŠB-TUO InNET ENGLISH

O katedře | Spolupráce | **Studium** | Věda a výzkum | Kontakt

- > Bakalářské studium
- > Navazující magisterské studium
- Doktorské studium
- Studijní materiály**

- [Pružnost a plasticita](#)
- [Pružnost a plasticita II](#)
- [Speciální numerické metody](#)
- [Spolehlivost a bezpečnost staveb](#)
- [Statika stavebních konstrukcí I.](#)
- [Statika stavebních konstrukcí II.](#)
- [Stavební mechaniku](#)
- [Stavební statika](#)
- [Výpočetní systémy pro speciální úlohy](#)
- [Základy dynamiky konstrukcí \(Stavební dynamika\)](#)
- [Základy metody konečných prvků](#)
- [Základy stavební mechaniky](#)
- [Základy stavební mechaniky pro architektky](#)

fast10.vsb.cz/krejsa/zaklady_mechaniky_arch.htm

kliknout

<https://www.fast.vsb.cz/228/cs/studium/studijni-materialy/>

Podklady ke studiu – www katedry 228

Základy stavební mechaniky pro architekty
1. ročník bakalářského studia - forma prezenční

Anotace: Základy stavební mechaniky pro architekty poskytne studentům základní informace o statickém řešení staticky a kinematicky určitých rovinných prutových nosných konstrukcí z pohledu architekta, které spočívá ve výpočtu reakcí ve vnějších vazbách a sestrojení průběhů vnitřních sil pomocí podmínek rovnováhy. Součástí výuky je i analýza silových soustav v rovině a prostoru a základy kinematiky, které jsou nezbytné pro dosažení požadované nehybnosti nosné konstrukce.

- [Podklady pro studium - přednášky](#)

1. téma	Úvod do stavební mechaniky: charakteristika vědního oboru stavební mechanika, některé obecné základní pojmy stavební mechaniky	ke stažení (4,4 MB)
2. téma	Přímková a rovinná soustava sil: přímková soustava sil, rovinný svazek sil, statický moment síly k bodu a dvojice sil v rovině, obecná rovinná soustava sil, rovinná soustava rovnoběžných sil	ke stažení (2,5 MB)
		příklady
3. téma	Nosné stavební konstrukce: idealizace a klasifikace nosných stavebních konstrukcí, reálné zatížení nosných stavebních konstrukcí, prut, prutová soustava	ke stažení (20,0 MB)
		příklad
4. téma	Výpočet přímého nosníku: výpočet nosníku v osově, příčné, krutové, rovinné a prostorové úloze	ke stažení (13,7 MB)

http://fast10.vsb.cz/krejsa/zaklady_mechaniky_arch.htm

Téma 1

Úvod do stavební mechaniky

- **Charakteristika vědního oboru stavební mechanika**
- **Některé základní pojmy stavební mechaniky**

Mechanika pevných těles – součást fyziky. Zabývá se studiem mechanického pohybu (a také klidového stavu) pevných těles.

Stavební mechanika – teoretická mechanika aplikovaná na stavební konstrukce, nauka o výpočtech nosných stavebních konstrukcí.

Součásti stavební mechaniky:

a) stavební dynamika – zkoumá stavební objekty, u nichž dochází k prudkým pohybům

(účinky zemětřesení, pohyb vozidel, nárazy větru...)

b) stavební statika – k pohybu nedochází nebo jsou zanedbatelné

c) teorie pružnosti a plasticity – přetvoření a únosnost stavebních konstrukcí

Stavební konstrukce:

- musí bezpečně přenést statické i dynamické zatížení
- nesmí překročit přípustné deformace
- musí být hospodárně navržena

Stavební statika:

- studium silových soustav (geometrie sil)
- vyšetřování jednoduchých stavebních konstrukcí
– určování vnějších a vnitřních sil

(Složitější typy konstrukcí se řeší v oboru **Statika stavebních konstrukcí**)

Metody používané ve stavební mechanice:

- Grafické metody (v minulosti až do počátku 20. století)
- Analytické metody
- Numerické metody (v současnosti s využitím počítačů)

Počátky vědního oboru spadají do 17. století.

Významné osobnosti

Galileo Galilei (1564 - 1642)

Italský astronom a učenec, který se jako první začal zabývat pružností a pevností jako rovnocenným samostatným vědním oborem

Issac Newton (1642 - 1727)

Zakladatel klasické mechaniky. Anglický matematik, fyzik a astronom Isaac Newton formuloval gravitační zákon a na základě přírodovědných a matematických poznatků založil moderní mechaniku vesmírných těles.

Newtonovy pohybové zákony

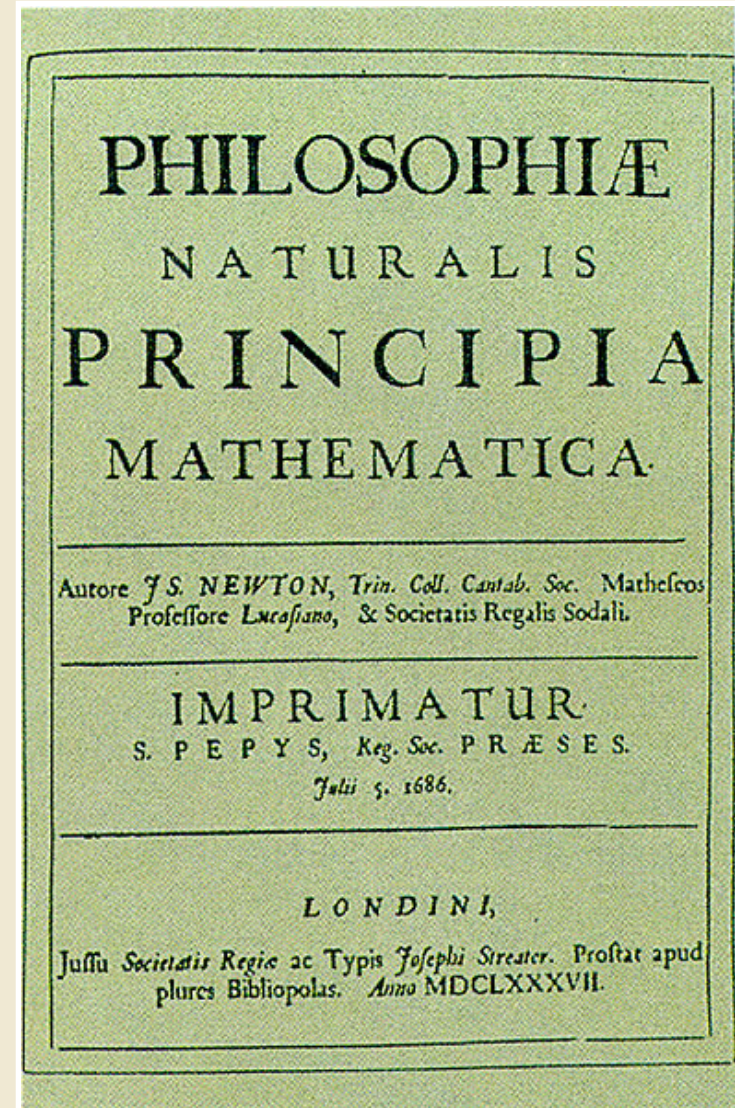
Týkají se dynamiky těles
(klasická mechanika):

1) Každé těleso setrvává v klidu nebo rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li vnějšími silami nuceno tento stav změnit. (**zákon setrvačnosti**)

2) Časová změna hybnosti tělesa je úměrná působící síle a má s ní stejný směr. (**zákon síly**)

3) Vzájemné síly mezi dvěma tělesy mají vždy stejnou velikost a opačný směr. (**zákon akce a reakce**)

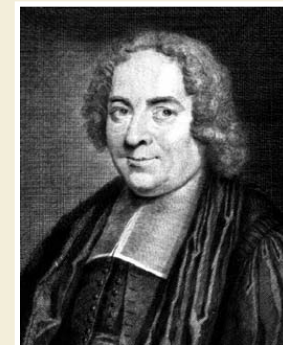
Titulní strana spisu
Principia Mathematica Isaaca Newtona

Významné osobnosti

Pierre Varignon (1654 - 1722)

Francouzský matematik, který se zasloužil o rozvoj grafických metod klasické statiky a mechaniky. Průkopník analytické dynamiky a proudění kapalin.

Daniel Bernoulli (1700 - 1782)

Člen rozvětvené rodiny vědců a učenců z Basileje. Je považován za zakladatele moderní teorie pružnosti a pevnosti. Významně přispěl k rozvoji newtonovské mechaniky. Položil základy hydrodynamiky - proslulá Bernoulliho rovnice, která popisuje proudění tekutin. Vytvořil první kinetickou teorii plynů.

Louis de Lagrange (1736 - 1813)

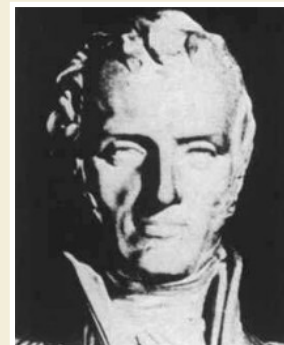
Zakladatel analytické mechaniky (1788). Zasloužil se o zavedení potenciálu rychlosti.

Významné osobnosti

Louis Navier (1785 - 1836)

Francouzský inženýr, který řešil ohyb nosníků a jako první definoval obecné rovnice rovnováhy. Specialista na stavbu silnic a mostů. Vytvořil první teorii visutých mostů.

James Clerk Maxwell (1831 - 1879)

Jeden z největších vědců 19. století. Byl všestranným fyzikem. Jeho nejvýznamnějším objevem je obecný matematický popis elektromagnetického pole dnes známý jako Maxwellovy rovnice.

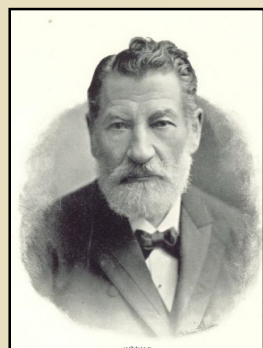
Luigi Cremona (1830-1903)

Italský matematik, který se zasloužil o grafické metody pro řešení rovnováhy sil.

Josef Šolín (1841 - 1912)

Profesor ČVUT v Praze, který vytvořil české názvosloví v řadě vědních oborů i v mechanice. Toto názvosloví se často užívá dodnes.

Některé základní pojmy stavební mechaniky

Jsou často známy z matematiky a fyziky.

Souřadnicová soustava

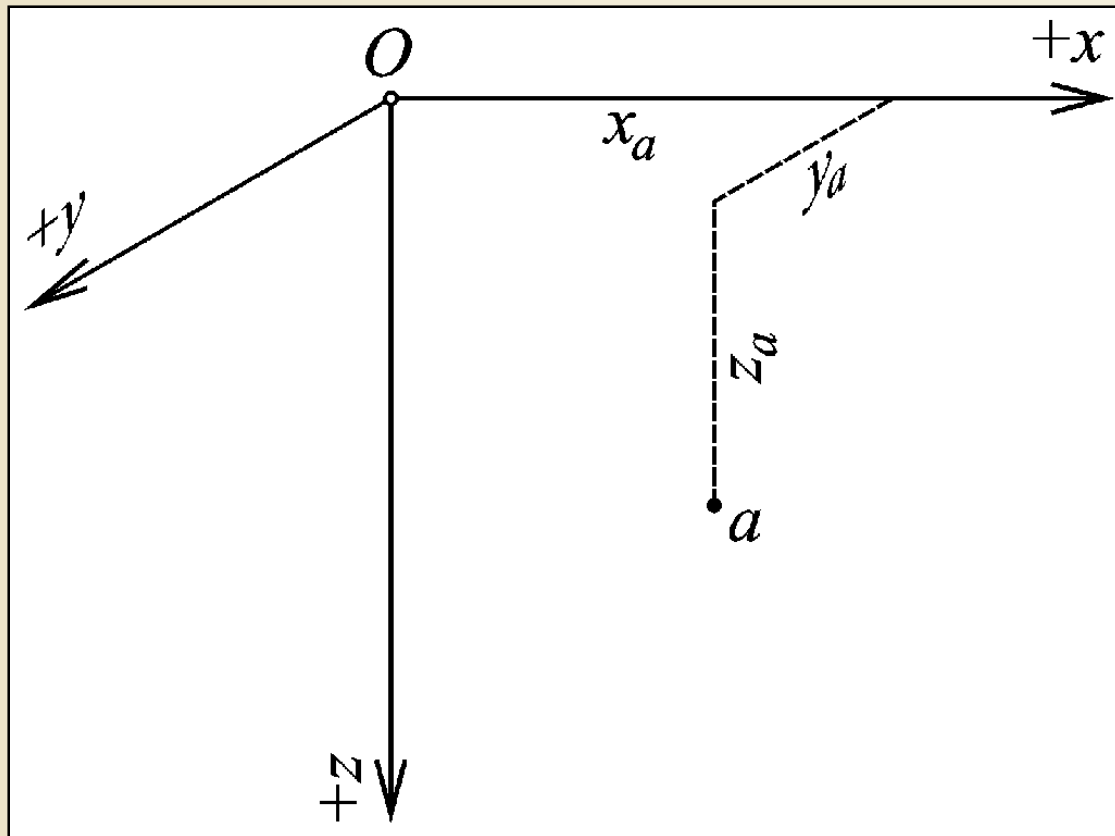
Nutný předpoklad pro matematický popis nosné konstrukce.
Záleží na povaze řešené úlohy.

Pravoúhlá souřadnicová soustava

Poloha libovolného bodu a
Popsána třemi souřadnicemi x_a , y_a a z_a .

Souřadnicová rovina

Rovina, ve které leží 2 ze 3 souřadnicových os.
Jsou tři - xy , yz a xz .

Souřadnicová soustava

Obr. 1.1. / str. 5

Dokonale tuhé těleso

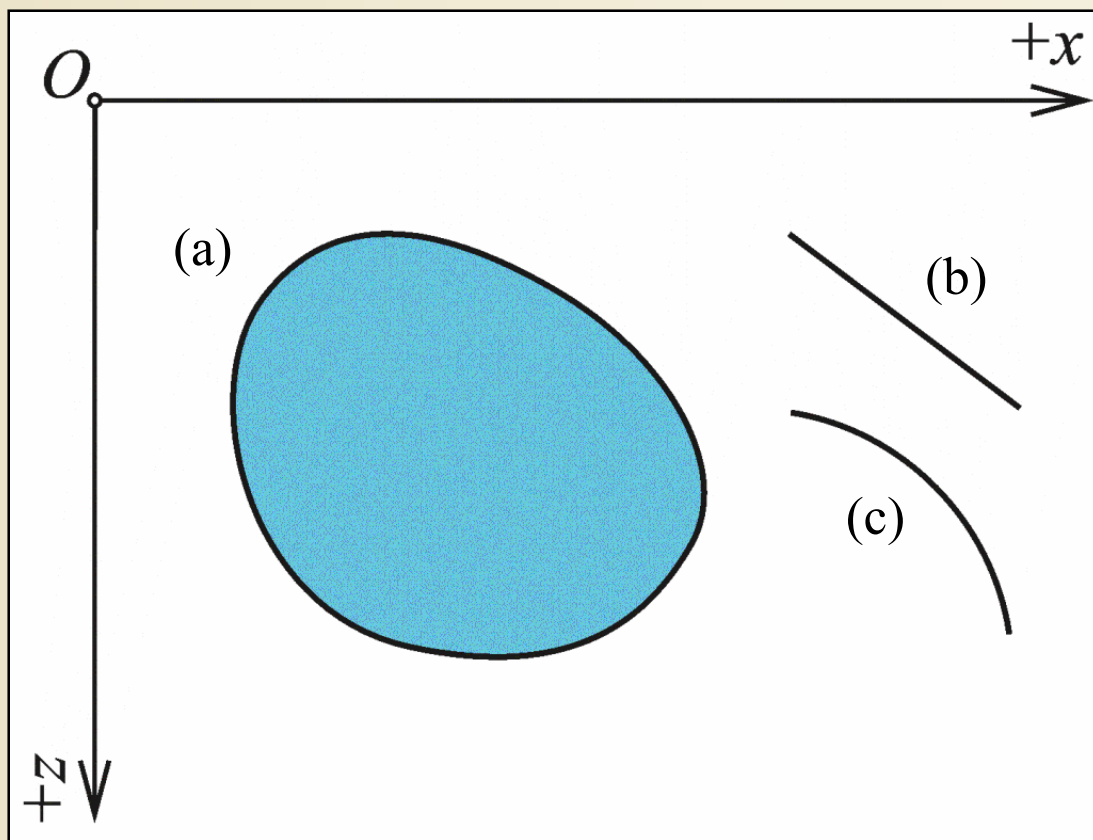
Každé těleso je **deformovatelné** – působením sil změny rozměry, tvar a dochází k **deformaci - přetvoření**.

Deformace jsou zpravidla malé a zanedbávají se – **dokonale tuhé těleso**.

Předpoklad spojitě vyplněného tělesa – **kontinuum**.

Soustava dokonale tuhých těles – několik těles vzájemně spojených.

Rovinná úloha – další idealizace tuhého tělesa na **dokonale tuhou desku** a **dokonale tuhý prut**.

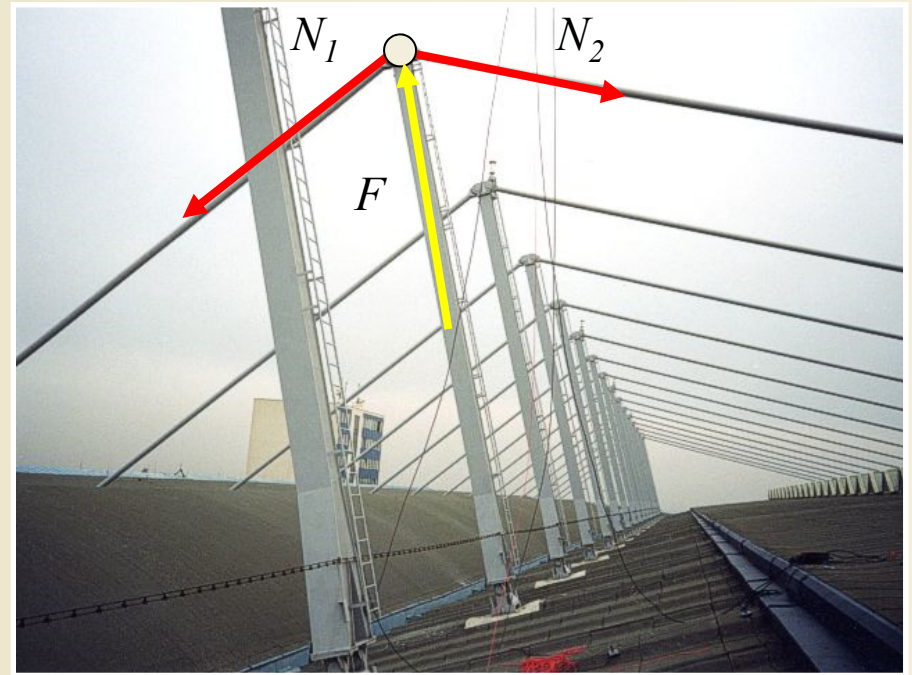
Tuhá deska (a), přímý (b) a zakřivený (c) prut

Obr. 1.2. / str. 6

Hmotný bod

Pojem **hmotného bodu**:

- limitní případ dokonale tuhého tělesa s nepatrnými rozměry vzhledem k jiným tělesům v úloze, soustřeďuje se v něm hmotnost celého tělesa.
- součást reálného tělesa, místo zkoumání fyzikálního jevu – působení síly, spojení s jiným tělesem.

Jednostranně zavěšené zastřešení hangáru Praha - Ruzyně

Síla

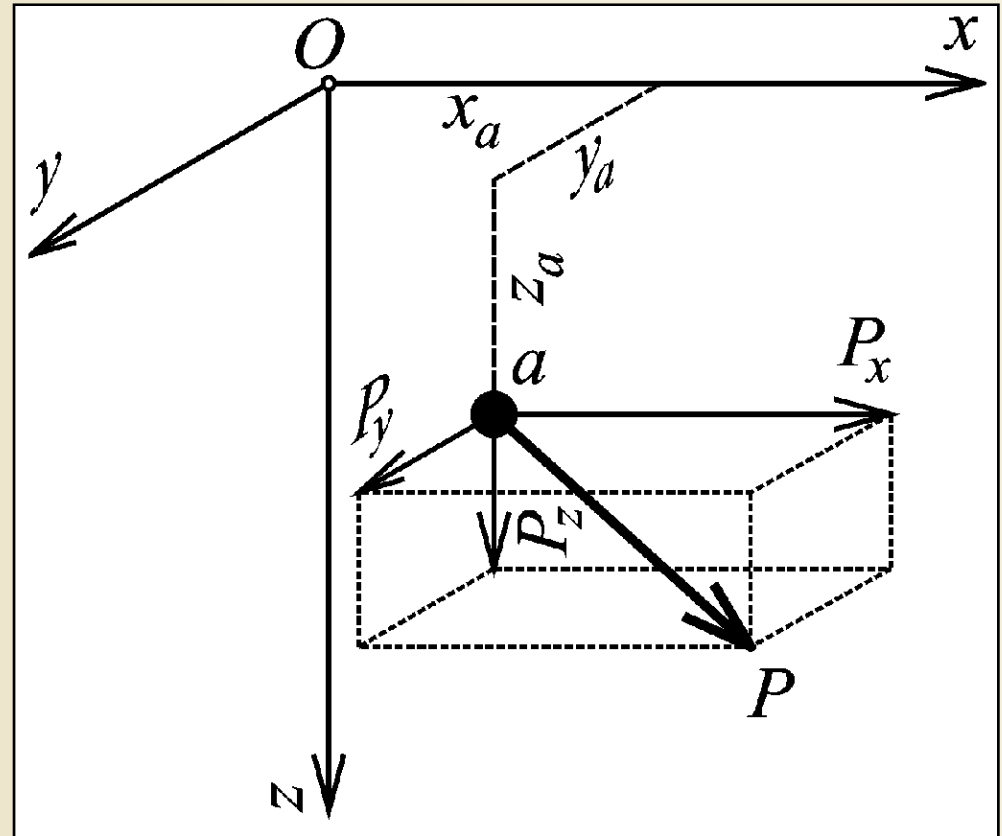
Síla vzniká v důsledku kontaktu dvou těles, který brání jejich volnému pohybu.

Bodová (osamělá) **síla** – kontakt v jednom bodě. Idealizace skutečného stavu (deformovaná tělesa se dotýkají malou plochou) hmotným bodem. Hmotný bod a – **působíště síly**.

Síla je vektor – v prostoru určena působíštěm, velikostí, směrem a smyslem (6 údajů – např. $x_a, y_a, z_a, P_x, P_y, P_z$).

Paprsek síly

Jednotka síly – newton (N), násobky kilonewton ($\text{kN}=10^3\text{N}$), meganewton ($\text{MN}=10^6\text{N}$)

Bodová síla v prostoru

Obr. 1.3. / str. 6

Síla

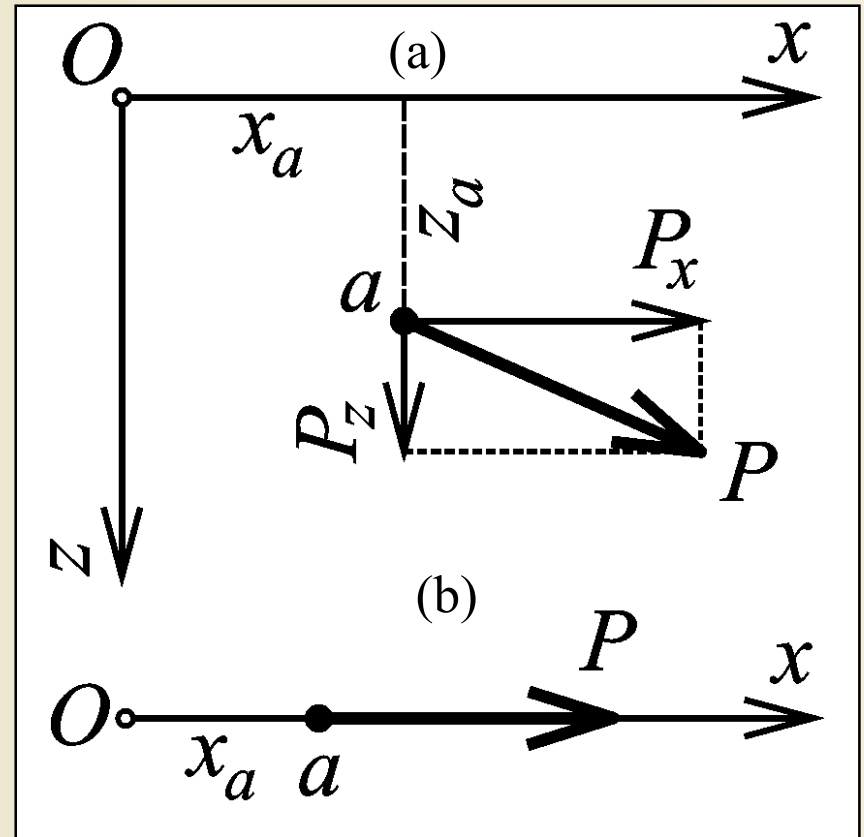
Síla v rovinné úloze určena 4 údaji (x_a, z_a, P_x, P_z).

Síla v přímkové úloze určena pouze 2 údaji (x_a, P – kladná při shodě smyslu síly se smyslem osy).

Pevný (vázaný) vektor – působištěm osamělé síly je pevně určený hmotný bod.

Volný vektor – působiště osamělé síly není jednoznačně určeno (je libovolné).

Kluzný vektor – volný vektor v přímkové úloze, blíže neurčené působiště síly leží na paprsku síly.

Síla v rovinné (a) a přímkové (b) úloze

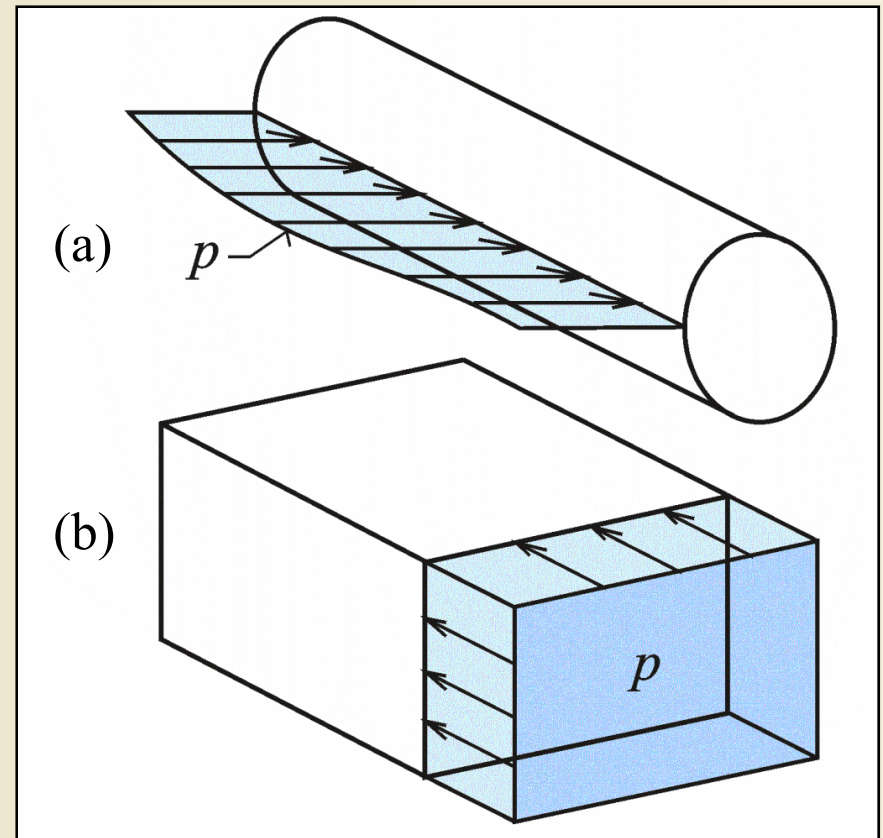
Obr. 1.4. / str. 7

Liniová síla vzniká v důsledku kontaktu dvou těles podél linie (např. úsečka – dotyk válce s rovinnou stěnou tělesa).

Síla je spojitě rozdělena podél linie dotyku. Velikost se udává v N/m.

Plošná síla vzniká v důsledku kontaktu dvou těles v (nezanedbatelně velké) ploše.

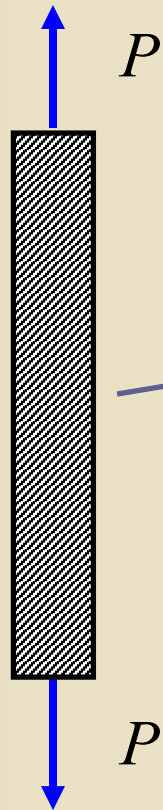
Velikost se pak udává v N/m².

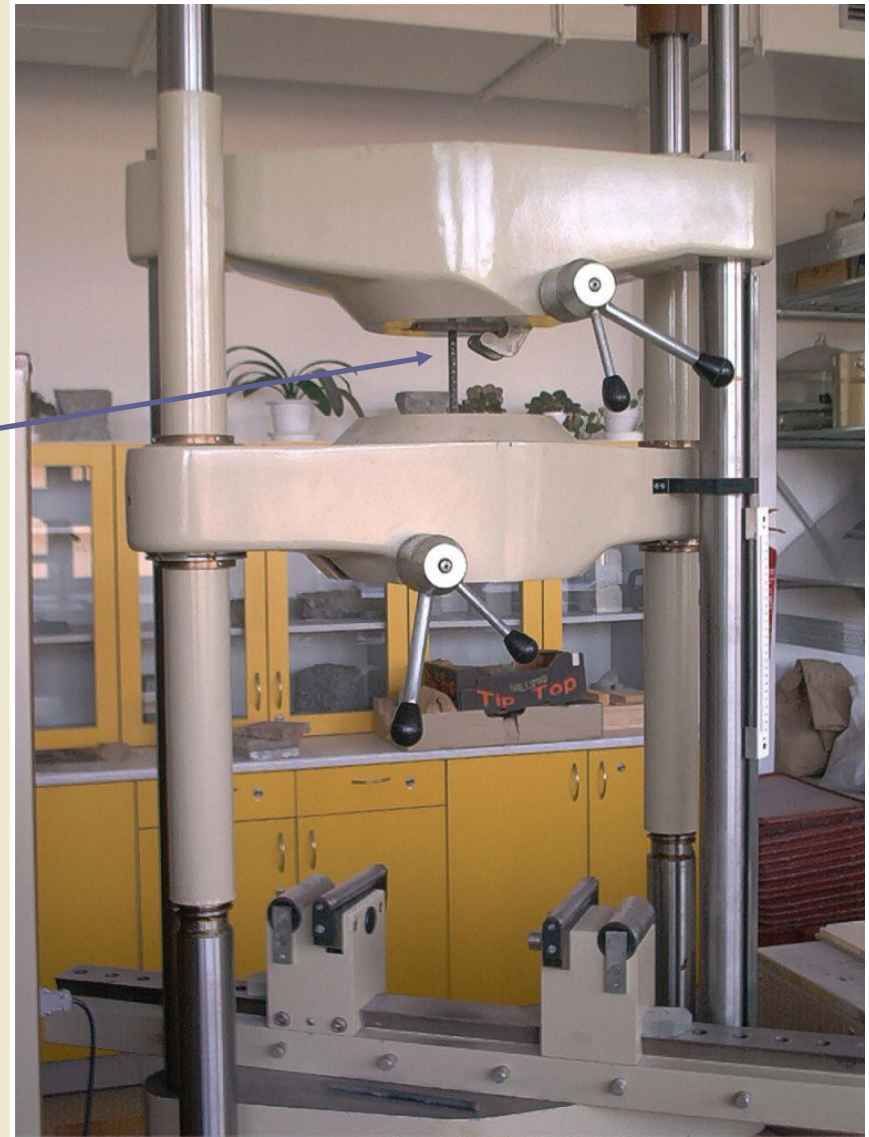
Liniová (a) a plošná (b) síla

Obr. 1.5. / str. 7

Síla v přímkové úloze

tahová zkouška oceli,
zjišťování pevnosti v tahu

Síla v přímkové úloze

tahová zkouška oceli,
zjišťování pevnosti v tahu

Síla v přímkové úloze

tahová zkouška oceli,
zjišťování pevnosti v tahu

Plošná síla

tlaková zkouška betonu,
zjišťování krychelné pevnosti v tlaku

Hmotnost a tíha

Hmotnost tělesa (m) - měřítko množství hmoty v tělese.

Jednotky kilogram (kg), tuna ($t = 10^3 \text{ kg}$).

Měrná hmotnost tělesa (ρ) – hmotnost připadající na objemovou jednotku tělesa (V). Jednotka kg/m^3 . Platí:

$$\rho = \frac{m}{V}$$

Tíha tělesa (G) – síla, kterou těleso v důsledku gravitace působí na pevnou podložku. Jednotka N a jeho násobky. Platí:

$$G = g \cdot m = 10 \cdot m \quad \text{kde } g \text{ je tíhové zrychlení (pro zjednodušení } g = 10 \text{ m/s}^2\text{)}.$$

Měrná tíha tělesa (γ) – tíha připadající na jednotku objemu tělesa (V). Jednotka N/m^3 nebo násobky. Platí:

$$\gamma = g \cdot \rho \quad G = \gamma \cdot V$$

Objemová (tíhová) síla

Kinematika, podepření a spojení těles

Kinematika: obor mechaniky pevných těles, zabývá se studiem možností pohybu dokonale tuhých těles a jejich soustav, pouze z geometrického hlediska.

Nosné stavební konstrukce musí být **dokonale nehybné**. Toho se dosáhne vhodným **podepřením** a u soustav vhodným **spojením** jednotlivých těles soustavy.

Podepření: připojení k dokonale nehybné **podporové konstrukci** (základová konstrukce, mostní pilíře, sousední objekty).

Idealizace podepření:

a) **vnější vazby:**

brání **absolutnímu** posunu nebo pootočení podepřeného tělesa

b) **vnitřní vazby:**

brání **vzájemnému** posunu nebo pootočení spojených těles.

Podepření, vnější vazby

Most přes řeku Odru z roku 1964, Polanecká spojka, Ostrava – Zábřeh

Podepření, vnější vazby

Most přes řeku Odru z roku 1964, Polanecká spojka, Ostrava – Zábřeh

Podepření, vnější vazby

Most přes řeku Odru z roku 1964, Polanecká spojka, Ostrava – Zábřeh

Podepření, vnější a vnitřní vazby

Most přes železniční trať z roku 1980, Ostrava – Svinov, délka 130 m, hmotnost 2.840 t

Podepření, vnější a vnitřní vazby

Most přes železniční trať z roku 1980, Ostrava – Svinov, délka 130 m, hmotnost 2.840 t

Podepření, vnější a vnitřní vazby

Most přes železniční trať z roku 1980, Ostrava – Svinov, délka 130 m, hmotnost 2.840 t

Podepření, vnější a vnitřní vazby

Most přes železniční trať z roku 1980, Ostrava – Svinov, délka 130 m, hmotnost 2.840 t

Podepření, vnější a vnitřní vazby

Most přes železniční trať z r. 1980, Ostrava – Svinov, délka 130 m, hmotnost 2.840 t

Úlohy kinematiky v oboru stavební mechaniky:

- a) určit nejmenší nezbytně nutný počet vnějších i vnitřních (u soustav) vazeb pro zajištění dokonalé nehybnosti konstrukce
- b) připojit tyto vazby k tělesu (tělesům) konstrukce způsobem zajišťujícím dokonalou nehybnost (nebezpečí nevhodného umístění)

Typy konstrukcí z hlediska kinematiky:

- a) **Kinematicky určité:** konstrukce podepřené nejmenším nezbytně nutným počtem správně umístěných vazeb, nehybnost konstrukcí zajištěna, zabývá se obor stavební statika.
- b) **Kinematicky přeúčité:** konstrukce podepřené větším počtem správně umístěných vazeb, nehybnost konstrukcí zajištěna, nelze řešit pro dokonale tuhá tělesa, pouze za předpokladu reálně deformovatelných těles, zabývají se obory pružnost a plasticita, statika stavebních konstrukcí.
- c) **Kinematicky neurčité:** málo vazeb, nehybnost konstrukcí nezajištěna

Akce, reakce, interakce

Při dotyku dvou těles na sebe tělesa působí **vzájemně** silami o shodných absolutních velikostech a opačných smyslech. Tyto síly se nazývají **akce** a **reakce**.

Issac Newton (1642 - 1727)

3. Newtonův zákon

Vnější vazby

(mezi tělesy nosné a podporové konstrukce)

Akce - působení nosné konstrukce na podporovou

(uplatní se při výpočtu podporové konstrukce)

Reakce - působení podporové konstrukce na

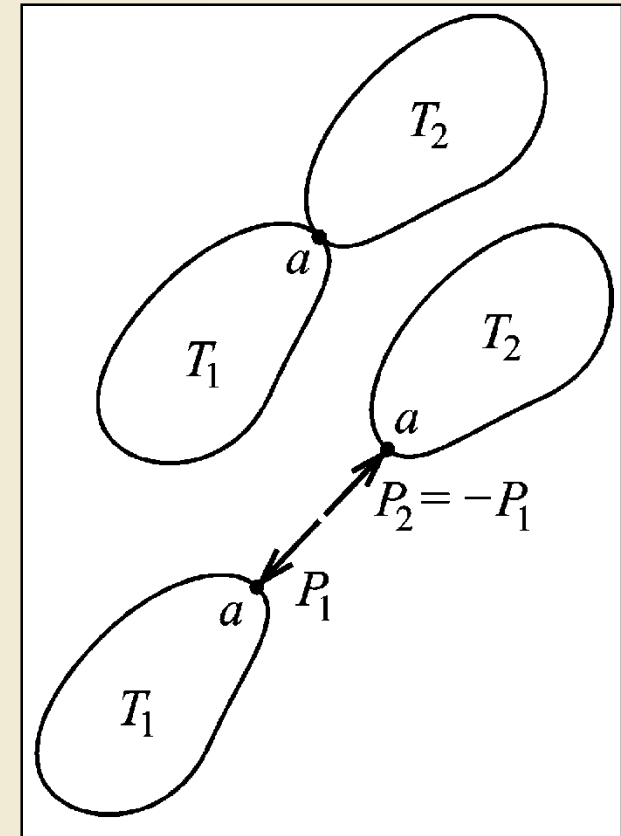
nosnou

(uplatní se při výpočtu nosné konstrukce)

Vnitřní vazby

Interakce - tj. vzájemná akce a reakce, uplatňují se

společně

Akce a reakce

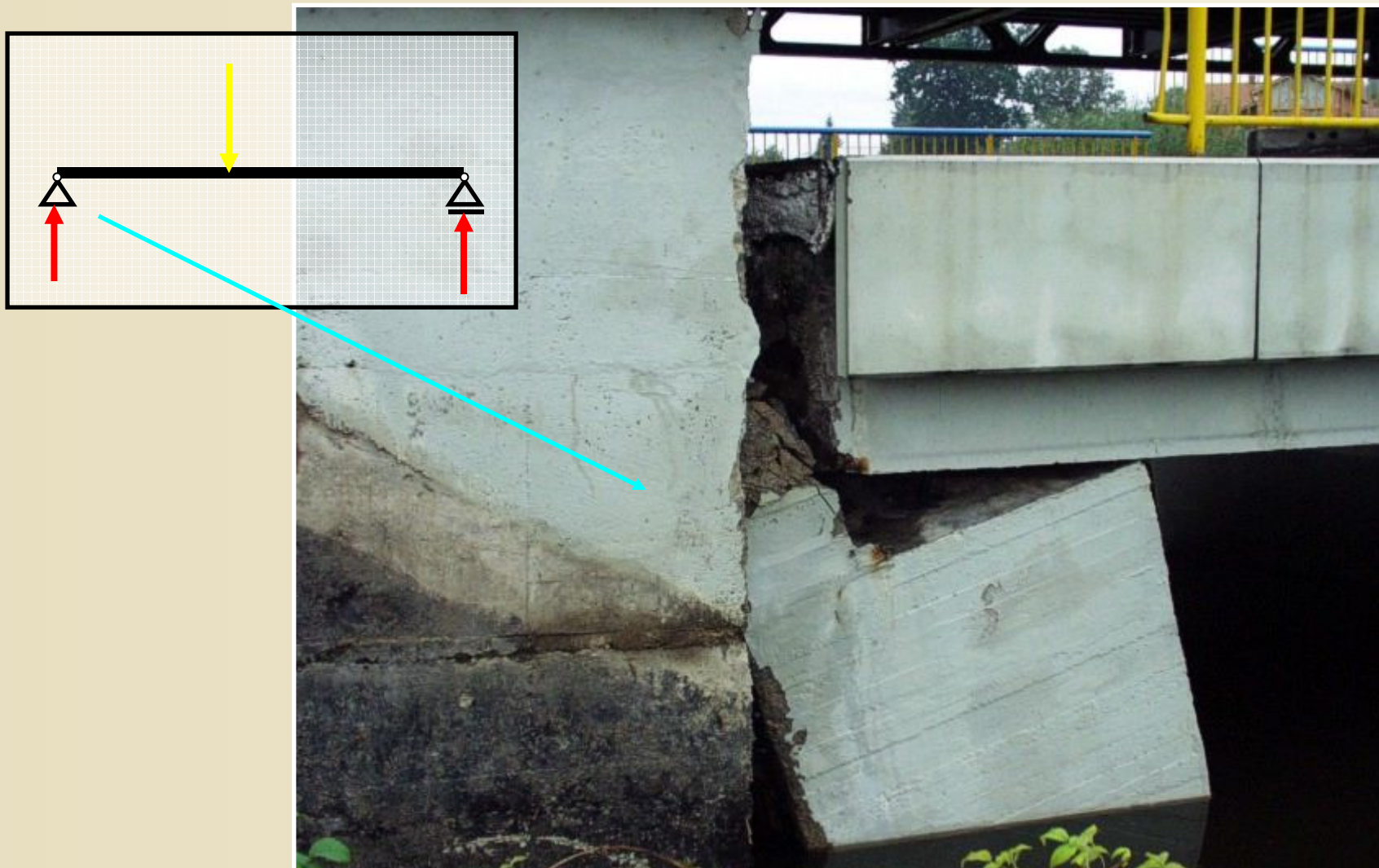
Obr. 1.6. / str. 8

Akce, reakce

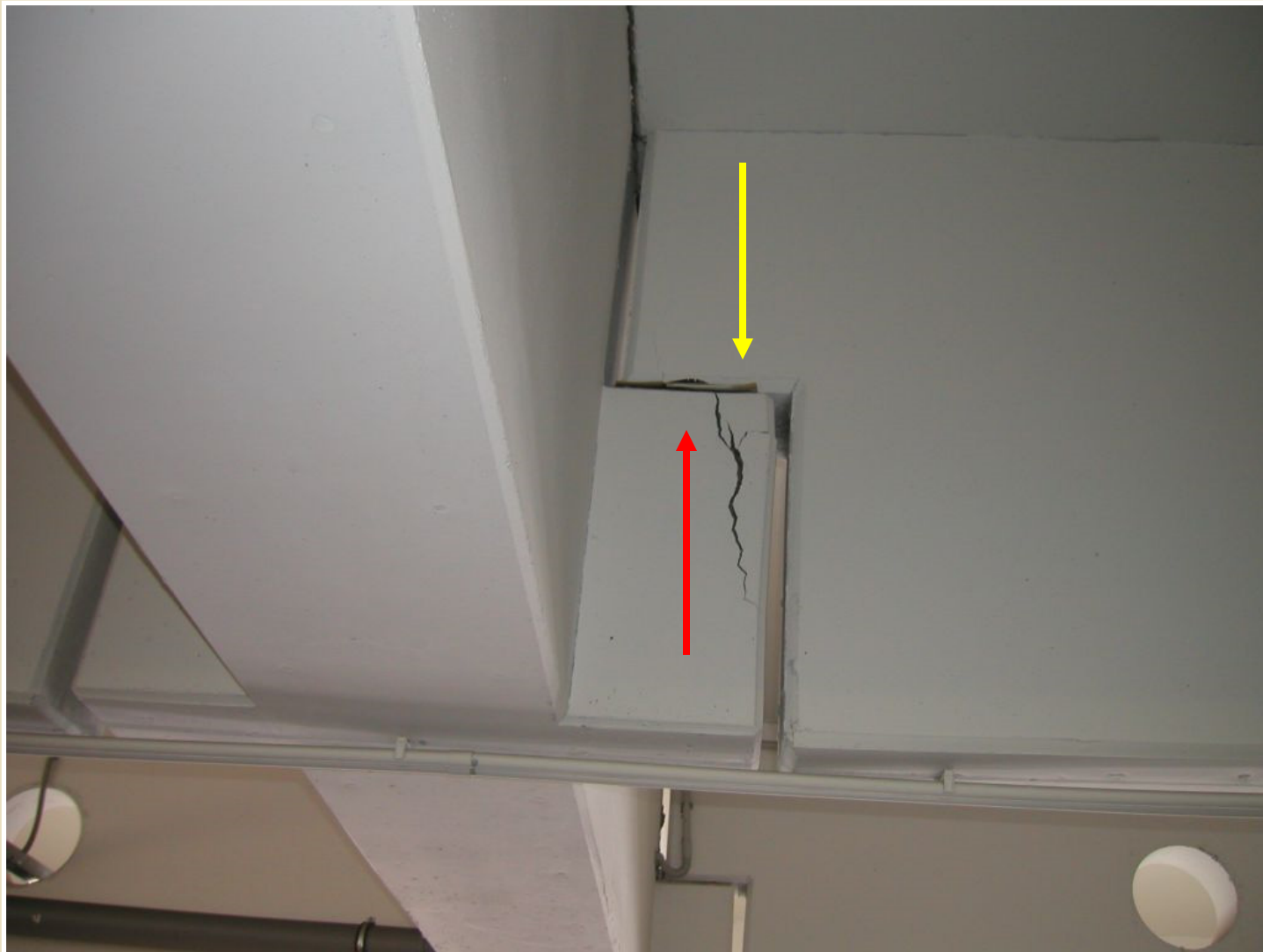

Povodňové poruchy mostů v roce 2002, Jižní Čechy, foto: Prof. Ing. Vladimír Tomica, CSc.

Akce, reakce

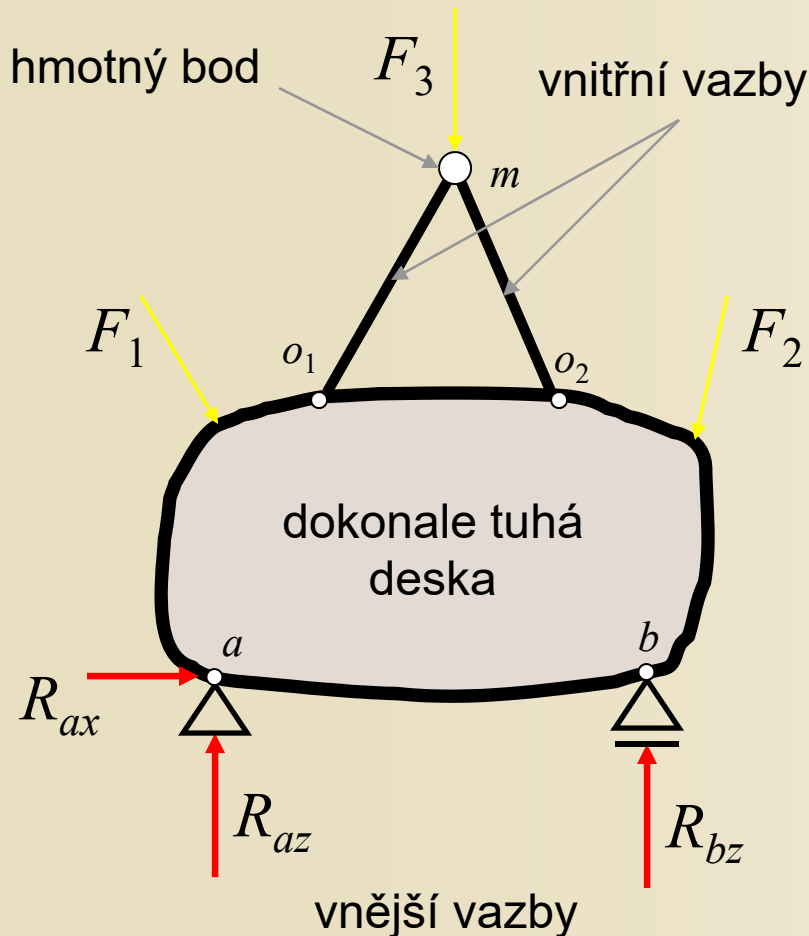

Povodňové poruchy mostů v roce 2002, Jižní Čechy, foto: Prof. Ing. Vladimír Tomica, CSc.

Porušení betonového skeletu, foto: Prof. Ing. Radim Čajka, CSc.

Soustavy sil

Na nosnou konstrukci působí zvenčí:

- zatížení** (např. nápravové tlaky vozidel, skladované zboží, tíha stavební konstrukce) - vstupní údaj pro řešení konstrukce
- reakce ve vnějších vazbách** - předmět výpočtu

Vnější síly - zatížení (primární) a reakce ve vnějších vazbách (sekundární), tvoří **soustavu sil** :

- Obecná prostorová soustava sil**
- Obecná rovinná soustava sil**
- Přímková soustava sil**
- Prostorový nebo rovinný svazek sil** – síly se společným působišťem

Řešení soustav sil (tzv. geometrie sil) - téma č. 2 a 9.

1. Charakteristika vědního oboru stavební mechanika
2. Základní pojmy stavební mechaniky – souřadnicová soustava, dokonale tuhé těleso, hmotný bod, síla, hmotnost a tíha, kinematika, akce a reakce, interakce, soustavy sil